

Mikor születik meg a jog? A Polgári Jog előző számaiban foglalt fejtegetések kiegészítésül a kérdés fontosságának dokumentálására a sorozat egyik újabb esete:

Adós, aki ellen végrehajtások vannak folyamatban, hitelezőjének a végrehajtás foganatosítása után fizetést teljesít. A fizetés teljesítése után a hitelező ellen kényszeregyességi eljárás indul. A kényszeregyesség megkötése után az adós ellen csőd nyitattik. A tömeggondnok megtámadja egyebek között az időközben kényszeregyességet kötött hitelező részére teljesített fizetést is. Kérdés, hogy a megtámadás folytán a hitelező az általa felvett összeget, vagy pedig annak quotáját tartozik-e megfizetni. A kényszeregyességet megelőzően keletkezett követelések, amennyiben valamely okból a kényszeregyesség hatálya alól kivonva nincsenek, a kényszeregyességi quota hatálya alá esnek. A kérdés tehát az, hogy a csődtömeggondnok megtámadási követelése a kényszeregyességi eljárás megindulása után, vagy azelőtt keletkezettnek tekintendő-e. Formai szemlélet szerint a csődtömeggondnok megtámadási igénye a csőd megnyitásával keletkezik. A csőd megnyitása hijján ez az igény fenn nem áll. Ebből a szempontból tehát a megtámadás folytán előálló visszatérítési igény, a kényszeregyesség megkötése utáni időben születnék meg. A helyes döntés azonban csak az lehet, hogy vissza kell nyúlni a tényállás szétszakítottságának, előző megjegyzéseinkben kifejtett álláspontjára. A tényállásnak csak a zárópontja, a csőd megnyitása következett be a kényszeregyesség megkötése után, a tényállás további alapja a megtámadott fizetés teljesítése, még a kényszeregyesség előtti időből való. A követelés keletkezését tehát ezuttal is vissza kell vetíteni a követelés tényállásbeli feltételei első részének időpontjára és így a megtámadási igény is csupán quotalisán lesz az időközben kényszeregyességet kötött hitelező által megtérítendő.

B. S.

A tartamengedmény jogi természete. Tartamengedmény alatt azt a kedvezményt értjük, melyet a biztosító ad a biztosítottnak arra az esetre, ha a biztosítási ügyletet hosszabb időre kötik.

Különös jelentőséget adott a praemiumnak az 1927. évi X. t.-c. 8. §-a, mely az eddigi jogállapottal ellentétben ki mondja, hogy „oly kárbiztosítási szerződést, amelynek a szerződésben megszabott időtartama 6 évnél hosszabb, a 6 év eltelte után felmondhatja a biztosított.” A kárbiztosítási szer-

ződés eszerint 6 éven belül a biztosított egyoldalú tényével — mint a KT. 485. §. 4. pontja hatályosságának idejében — meg nem szüntethető.

Nyilvánvaló érdeke tehát a biztosító társaságnak, hogy hosszabb tartamú szerződés kötésére készítse a biztosítottat, mert ezzel legalább 6 évre a maga számára biztosította a konkrét üzletet.

A tartamengedményt a biztosított tartozik visszafizetni, ha a szerződés kikötött időtartam előtt hatályát veszti, mely esetben vita tárgyát képezheti a tartamengedmény visszafizetés iránti igény jogi természeté.

A budapesti kir. Törvényszék, mint fellebbezési bíróság 35. Pf. 8742 1929. számú jogerős ítéletével elutasította a biztosító társaságot a tartamengedmény visszafizetése iránti igényével és ezt az ítéletet a KT. 486. §-ának 2. bekezdésére alapította, mely szerint a kártérítés iránti jog a biztosítót csak az esetben illeti meg, ha a szerződés érvénytelenségét, vagy megszűntét a *biztosított okozta*. Ezen ítélet szerint tehát a tartamengedmény iránti igény a kártérítés iránti igény jogi természetével bír. Véleményünk szerint azonban ez az álláspont téves.

Az idézett ítélet alapjául fekvő tényállás az volt, hogy a biztosítási szerződés 10 esztendőre szóló időtartama alatt a harmadik esztendőben a biztosító a biztosítási díjat felemelte, amire egyébként a biztosítási szerződés módot nyugtolt.

A biztosított erre az 1927. évi X. t.-c. 8. §-ának 3. bekezdésére hivatkozással a biztosítási szerződést felbontotta és az időelőtti felmondás folytán a biztosító által a tartamengedmény visszafizetése a törvény szerint jogot adott a szerződés időtartamának lejárt előtti felmondásra, márpedig aki jogával él, kártérítésre nem kötelezhető.

A fentközöltek szerint a biztosított érvelésének a törvényszék helyt adott és a biztosító keresetét a KT. 486. §. 2. bekezdésére történt utalással elutasította, kiemelve az ítélet indokolásában, hogy az alperes az 1927. évi X. t.-c. 8. §-ában konstruált jogával élt és így kártérítéssel nem tartozik.

A törvényszék ítéleti döntése megfelel egyébként az állandó bírói gyakorlatnak, mely szerint a biztosított a tartamengedmény visszafizetésére csak akkor kötelezhető, ha a szerződés az ő vétkességéből szűnt meg időelőtt. „Ha a biztosított a szerződést az első év után *jogos ok nélkül* megszünteti, köteles a tartamengedményi összeget a biztosítónak megfizetni.“ C. 6592 1906.

Sőt az elvi határozatok tárába 353. sz. alatt felvett 1236 1906. sz. kúriai határozat szerint: „A biztosítási szerződésnek az a feltétele, hogy a biztosító a tartamengedmény visszafizetését feltétlenül követelheti, bármi okból is szűnjék meg a

szerződés a kikötött több évi időtartam lejárta előtt, mint a K. T. 486. §-ába ütköző, érvénytelen.“ E. H. 353. sz. 1286/1906,

Véleményem szerint azonban a bíróság gyakorlata ez irányban téves és téves az idézett 8742/1929. sz. a. törvényszéki ítélet is, amely abból a feltevésből indul ki, hogy a biztosító keresete kártérítésre irányul, holott itt alaptalan gazdagodás visszatérítése iránti igényről van szó. Ennek a téves kiindulási pontnak szükségszerű következménye az elutasító rendelkezés, minthogy a közölt tényállás szerint a kártérítés megítélhetésének jogdogmatikai előfeltételei tényleg hiányoznak.

A biztosító tartamengedmény visszafizetése iránti igénye *condictio causa data causa non secuta* jellegű, melynek alapjául a tartamengedmény előfeltételét képező feltevés be nem következése szolgál. Ez esetben pedig ha véletlen is az alperes: akkor is marasztalendő. „Ha az alperes a marasztaló alsóbírói ítélet alapján fizetett a felperesnek és a felsőbbbíróság a felperest a keresettel elutasította, úgy a pereszes felperes az általa felvett összeget a *kézhezvételtől számított törvényes kamatával együtt* tartozik a fizető félnek megtéríteni“, 200. E. H.) bárha a felperes vétlensége nyilvánvaló.

A gazdagodási kereset causája ugyanis független a vétkesség kérdésétől, vagy legalább is az alperes marasztalásának nem képezi előfeltételét valamely részére felróható körülmény. A felperesi vétkesség persze akadályul szolgál a kereset érvényesíthetőségének, viszont már a bilaterális turpitude esetén is az állandóan követett újabb bírói gyakorlat szerint megítélendő a gazdagodási igény in integrum restitutioként. „Kétoldalú erkölestelen viszonyra való tekintettel ingyenesen kapott értékek, az előbbi állapot helyreállításként visszaszolgáltatók.“ (P. III. 7111/1927.)

A tartamengedmény visszatérítése iránti *condictio*val szemben tehát hatálytalanul védekezik alperes az 1927. évi X. t.-c. 8. §-ának 3. bekezdése esetében azzal, hogy a szerződés időelőtti felbontására a törvény ad módot neki, — mert ettől függetlenül megtérítésre köteles pusztán azért, mert azok a feltevések, melyeknél fogva a visszaigényelt előnyök-höz jutott, — nem valósultak meg.

Dr. Dietz László

Az egyházi házasság Szovjet-Oroszországban. T. Lajos és Theodora alperesek Oroszországban 1921. május 25-én szovjetházasságot kötöttek, majd I. városában N. egyház szertartása szerint 1921. augusztus 4-én egyházi házasságra is léptek.

A kir. Kúria szerint (Mjogi dtár. 22. k. 68. o) nincs semmi akadályja annak, hogy az Oroszországban az alperesek által keresztény egyház hatóság előtt a most is élő egyházi jog szerint kötött házasságot minden vonatkozásban házasság-